

4.6. Отделна част от статията е посветена на анализ на някои от описанията на средновековна България от Брачолини. Два „исторически мотива“ са от особен интерес за изучаването на историческите легенди, които характеризират идеологията на Конграреформацията: а) интерпретацията от Брачолини на средновековна България като разделено в културно и религиозно отношение общество. Град София е изобразен като главния символ на този вътрешен конфликт; б) възхваля на българската военна мощ. Изглежда, че този мотив е имал предназначението да подготви военни действия срещу Турция с подкрепата на български въстаници.

4.7. В 18-ата част на „Покръстена България“ главната цел на поемата е изрично определена. Чрез „пророческо видение“ българска монахиня от IX в. научава за бъдещите дела на папа Урбан VIII и Конгрегацията. По „това време“ млади българи ще бъдат изпратени в Лорето, Италия, и ще учат как да разпространяват отново католическата вяра в родината си.

5. Необходими са по-подробни изследвания върху историята на католическата пропаганда в България, за да може цялостно да се определи значението на този забележителен документ, свързан с „българския въпрос“ в началото на XVII в. Богатството от идеологически сведения, съдържащо се в тази поема, би трябвало да напомни, че поетическите творби имат възлово значение при изучаването на културната история.

## СТРАНИЦИ ОТ АРХИВА НА ВАСИЛ Д. СТОЯНОВ В ПРАГА

*Дочо Лекос*

Васил Д. Стоянов, както сам отбелязва, пристига в Прага на 28 септември 1858 г. и престоява тук десет години. Нададен, с всеостранни интереси и силно родолюбиво чувство, той става централна фигура между своите сънародници в Чехия. В чешкия и немския периодичен печат любознателният ученик на Сава Доброплодни обнародва обзорни статии и бележки за българската история, литература и култура, за бита, робската съдба и борбите на българите. Това го прави известен между видни чешки учени и общественици. Подготвяното двутомно издание на съчиненията на В. Д. Стоянов от Института за литература при БАН и Института за чешка и световна литература при Чехословашката академия на науките ще даде пълна представа, а отгук и справедлива оценка за приноса на този все още неопенен възрожденец за развитието и популяризирането на българската култура в чужбина.

В Архивния отдел на БАН е запазено част от богатото архивно наследство на Васил Д. Стоянов. Негови документи се намират и в други български архивохранилища. За живота му в Чехия, за формирането му като учен, публицист и патриот интересни данни има и в неговия архив, съхраняван в Напръстковия музей в Прага.

Прави впечатление при всяко контакът на Стоянов с видни български общественици и книжовници от онова време — Драган Цанков, Христо Г. Данов, Марин Дринов, Христо и Евлоги Георгиеви, Никола Първанов, Тодор Стоянов — Бурмов и др. Те го осведомяват за живота в България, за новоизлезли книги и периодични издания. Марин Дринов и Иван Грудов го канят да поеме редактирането на в. „Народност“, Тодор Стоянов — Бурмов настоява да сътрудничи на в. „Время“: „Вий обещаваме да пишете нещо по белетристиката — му напомня Бурмов. — Не зная какво именно ще пишете по тая част, щото да е полезно и интересно за българите. Но въобще ще забележа, че българите не са за критически и сухи предмети. Те са лесно уморяват в четенето. Трябва да гледаме да им пишем винаги неща, които да им са напълно понятни и които от коя годя страна да съдействуват за развитието и напредването им“ (Писмо от 6 септември 1865 г.). В някои писма приятели на Стоянов му съобщават за грижите им да бъде подкрепен материално от български културни дружества, пишат му за обществената атмосфера в страната.

Стоянов отговаря на всички. В архива му са запазени чернови на писма до Христо Георгиев, Евлоги Георгиев, Богдан Икономов, Христо Г. Данов, Никола Първанов и др. Той им съобщава подробности за себе си, описва архитектурните забележителности на Прага, говори с уважение за изтъкнати чешки учени.

Публикациите на В. Д. Стоянов в чешкия периодичен печат му дават приоритет не само на пръв сериозен популяризатор на българската литература, фолклор, етнография, култура в Чехия. Те го налагат и като авторитетен български книжовник. В писмо от 4 юли 1865 г. Никола Първанов му съобщава: „Приех ви завчера писмото. В него виждам, че щете ми нещо писа за езикът и съдържанието на „Въсток“. Ако ми вярвате, това нещо е за мене много любопитно, нарочно да видя по-обширно как мислите за нашият език. Като се обещавате вече, че щете за това писмо, аз бих ви молил да ми разложите вашето мнение колко е възможно по-пространно; защото сякам е вече крайно време да си опознаем и поправим и ние, както трябва, езикът. Но при това излагане, ако бъда честит да го видя, аз мисля, че не щете за некое провинциалистично произношение и на него да си ограничите сичките бележки. Работата е да гоним общата идея, за която се разговаряхме есенеска и която сте ви повече науспели, нежели аз. Голямо право имате, дето ще ми пишете за съдържанието на „Въсток“. Аз много проумявам целта му, т. е. на що клони и ви уверявам, че щом нещо видя в него противно на нашите интереси, тутакси ще пиша против него.“ Цитираното писмо говори не само за вниманието, с което Първанов се отнася към мнението на В. Д. Стоянов като книжовник и общественик. То решава и въпроса, дали Никола Първанов може да се смята за редактор на „Въсток“. Първанов се интересува живо от отношението на своя сънародник към вестника, което означава, че е свързан косвено с „Въсток“. Но ако той вземаше участие в редактирането на вестника, не би писал на Стоянов: „... аз много проумявам целта му, т. е. на що клони“ и да му обещае: „... щом нещо видя в него, противно на нашите интереси, тутакси ще пиша против него“.

В архива на Стоянов в Напръстковия музей в Прага са запазени оригиналите на три негови дописки — от 1859, 1861 и 1864. Едната от тях е адресирана до „Дунавска зора“, но не е отпечатана от Раковски поради спирането на вестника. В дописките се разглеждат въпроси, свързани с живота на чехите, защитава се в. „България“. Интересни са и бележките на В. Д. Стоянов за чешката и българската история, за нашата азбука („За азбукето“), списъкът на книгите, които притежава, стихотворната творба, написана, по всяка вероятност, от него — „Стихове за първоявленната свята служба на славянски език в българската църква в Цариград“. За историята на българската фолклористика определена стойност имат и някои стари народни песни, записани от Стоянов или изпратени му от негови близки — „Майки Димитру думаше“, „Чи са Вълко разбулял“, „От как са Станка ужени“, „Че са тръгнали, тръгнали“, „Заплакала й Величка“, „Разигра ся Черно море“ и др.

В част от писмата си Стоянов говори за затрудненията, които трябва да преодолява ежедневно. Но и в най-трудните моменти от неговия живот десница му протягат и родолюбиви българи, и чешки културни дейци. Имената на някои от тях са посочени в „Книжка за бележки различних достопамятних работ и нечт“. В този свой бележник с чувство на благодарност Стоянов отбелязва: „Господин Г. Фрич, доктор права, почана от месеца ноември 1858 лета да ми дава всяка неделя (или на месецът четири пъти) обед, което трая така до месеца юния, а от тогас насам хванах да добивам от негова благородна и щедра душа в неделата се по два (или на месецът 8 пъти) обяда — четвъртък, понеделник.“

Господин Антон, син Г. Доктора Фрича, старешина и надзирач мой в Прага, дал ми е 10- десет нови фиорина и кога съм оставал без пари никога не ми е оставел, ами всякога ми е давал барем колкото са били пари най-нужни и потребни.

Господин Фердинант Напръстникът почана от месеца десември да ми дава в неделата се по два обяда — вторник, неделя“. Списъкът на благодетелите продължава с имената на Карл Стрет, Матю Рачев, Панайот х. Савов, Тодор х. Вълчев и др. „Г. Атанас Селвели — четем за отбелязания на четвърто място благодетел на В. Д. Стоянов-поче от месеца февруара 1860 да ми проважда всяки месец по 5 (пять) нови фиорина; и преди то беше проводил 20 нови фиорина, събрал в Вена от наши събратя българи, из между които Г. Денко оглу дава 5 нови фиорина; освен това проводи ми Г. Атанас С. от себе си дрехи

един зимен сюртюк, един летен, един фрак, три джилетки, пет ризи и два пишкира.“ Искрена е благодарността на Стоянов и към Пандели Кисимов, вписан като шести негов благодетел: „б. Господин х. П а н д е л и й х. К и с и м о в като беше отишел на Липиска, на връшане мина през Прага да ся види с всичките тука българи и да си купи в Прага печатница. Седе около неделя тука, на конак в моята стая; на тръгване даде ми 5 (пет) австрийски жълтици (около 30 гроша турски пари). Тойси, един от най-любезните и искрените ми приятели, обрече ми ся, чи и за напред, ако бъде жив и здрав и ако обстоятелства му допуснат, колкото му иде от ръка, ще ся мъче пак да може по някоги да мя позарядува.“

В повестта на Друмев „Ученик и благодетели, или чуждото си е се чуждо“ един от героите, Живко, напomnia постоянно за Стоянов — с лишенията и несгодите, които среща на всяка стъпка в Приморск, с непреодолимото желание да продължи учението си въпреки превратностите на съдбата. Сам Васил Д. Стоянов, другар на Друмев в Шумен, по-късно отбелязва: „Тази повест („Ученик и благодетели“ — б.м.), в която главното лице е моето смирение, стои по-високо по вътрешното си достойнство от повестта „Нещастна фамилия“...“<sup>1</sup> (к.м.).

В архива на В. Д. Стоянов в Прага се пази едно писмо на Раковски до Стоянов от 1 септември 1859 г., публикувано като факсимиле в книгата на Зденек Урбан *Z dějin českobulharských kulturních slyků, Praha, 1957, 7—8, приложение*. В България е отпечатано от М. Арнаудов в Известия на Института за българска литература, кн. 5, с. 501—502 и в Архив Г. С. Раковски. Т. II. Писма до Раковски. 1841—1860. Под редакцията на Н. Трайков. Подготвил за печат Веселин Н. Трайков. С., 1957, с. 464.

Обнародваме две писма на Жинзифов до Васил Д. Стоянов и записаната от Стоянов народна песен „Прочул се Найлен граматик“.

Писмата на Жинзифов до Васил Д. Стоянов са от 1864 г. — едното е писано на 12 януари, а другото на 4 ноември, в Москва. По това време Стоянов и Жинзифов не се знаят лично. Те се запознават по-късно, през 1870 г. в Браила, на годишното събрание на Българското книжовно дружество. В писмата си Жинзифов осведомява своя сънародник за новоизлезли български книги, за сборника си „Новобългарска сбирка“, дава му сведения за себе си и за българите в Москва, споделя задоволството си от неговите литературни прегледи в „Народни листи“ и в други чешки периодични издания, информира го за политическите събития. „Язикът може да ти са каже малко чуден (странен) — отбелязва Жинзифов, — но аз сум от македонските българе.“ В лицето на Жинзифов Стоянов вижда даровит български книжовник, самопожертвувател патриот. И в литературнокритическите статии, които публикува в чешкия печат, дава висока оценка на творчеството му. На литературното дело на Жинзифов Стоянов се спира обстойно в статията „Слово I за литературните работи на онези български писатели, които са допринесли и допринасят за развитието и усъвършенствуването на националната ни българска реч“. В този преглед Стоянов посочва и някои биографични данни за Жинзифов. „Жинзифов е още много млад — отбелязва той — и можем да се надяваме, че един ден той ще стане именит български поет, и то лирически поет, ако Амор и българските музи не го напуснат.“ Запознат с някои статии на Жинзифов, Стоянов дава висока оценка за него и като публицист.

В отговор за „странния“ език на Жинзифов в бележка към статията „Слово I за литературните работи...“ Стоянов отбелязва: „Що се отнася до чисто народната българска реч на Жинзифов, то тя се отличава донякъде от чисто народната реч на вече споменатите български писатели (П. Р. Славейков, Л. Каравелов и др. — б.м.) по това, че побратим Жинзифов, бидейки македонски българин, знае по-добре македонското българско наречие, или западното, в сравнение с източното, и поради това пише на западно наречие, като едновременно обаче доста често намества в него и форми от източното българско наречие и то затова обикновено, за да бъде положено вече началото на създаването на единна писмена българска реч въз основа на двете наречия, разбира се, по най-подходящ начин.“ Преди повече от столетие В. Д. Стоянов, подобно на други талантлив български писатели и филолози, долови проникновено процесите, свър-

<sup>1</sup> В. Д. Стоянов. Няколко исторически бележки за началото на драматическото изкуство в България. — Дневник, бр. 1606, 1906.

зани с развитието на българския национален език, посочи ролята на отделните диалекти във формирането му.

Двете писма на Жинзифов до Стоянов са публикувани в Чехословакия от Зденек Урбан в сборника Franku Wollmanovi k sedmdesatinam. Praha, 1958, с. 258—267. В България излизат за първи път. Запазваме езиковите им особености. Осъвременяваме само пунктуацията и някои буквени означения.

Народната песен „Прочул се Найден граматик“ е посветена на Найден Геров, който след завършване на образованието си в Одеса става учител в Копривщица и Пловдив и славата му на даровит педагог се понася из страната. Вариантът на песента, запазен в архива на В. Д. Стоянов в Прага и записан лично от него, е по-богат от варианта, използван в някои биографични скици и изследвания за Геров.

# 1

1864. Коложег (Ян.) 12. Москва

Побратиме В. Стоянов!

С драго сърдце ми овдешни млади българе прочитахме ваше-то побратимско или похарно да речам братско писмо, кое-то ни връчи г. Веселовски<sup>2</sup>. Не гледайки на това, че я лично не знам вас, ни па вие мене, но нашата клета наръчница (урисница), коя-то ѝ очукала нас горки българе, ѝе дотука насърдена и налютена на нас, шото треба секой из нас млади-те българе, кои-то сме са распръснали по Европа, да са печали, за да са дигне той-зи гъстий мрак от клета ни Майка България (Македония, Тракия и Балканска България). Треба шото си мие българе (млади) знаеме ли са, или не, да сме напоени с една вода; треба шото си мие да сме вдъхнати с еднаков дух; требе. . . но не ша да ви пишам нашироко и натънко за това нещо, защо вие сами треба да знаете не по долно от мене. . . И така, брате Василе, простирам ти братска верна ръка и дано бог да да са изпълнат наши-те желания! . . . Аз тебе, брате, лично не зная, както и ти мене, но аз мога да речам що те зная, като ви чета статьи-те в „Národní Listy“<sup>3</sup> (така ли?) и вашите кратки „очерки“ за нашата книжнина в Kritická Příloha<sup>4</sup>, кои и твърде многу ме радват. (Тук простете ми, да ви реча, че Národní Listy и Hlas<sup>5</sup> твърде многу лъжи пишат за овдешна-та славянска земля). Ми овде, брате, сме околу 20 души, из кои току речи, чи половина-та са в овдешно-то Всеучилище (един из них в духовно училище, а двама в военно училище) като изключим 4, кои свършиха оная година Всеучилище-то (из кои един е учител в Болград, а другий как то е веч Вам познато умря в Вена (К. Геров<sup>6</sup>), бог да го прости! Али негова-та безвременна смърт наскърби твърде многу нас, защо-то беше един от най-добрите из нас! . . .), а други-те ся готвят за в Всеучилище-то. Аз па кой-то търгнах по Историко-филологическия „факултет“, треба да свърша учение-то си в конеп-т на май месец на тая година, само ако издържам потребний-т испит, каквото ми са желеа. Заедно с мене ще свършат науки-те си още двама мои другари, лекари. Ето сега за сега колку можем да ви съобща заради нас, а живейме, брате, мъничко то с пари, то без пари (че таква ѝе обща-та наша наръчница), но нека сме благодарни на овдешни-те славянолюбци, кои-то за развитието наше

<sup>2</sup> Александър Николаевич Веселовски (1838—1906) — руски учен, литературен историк. След завършване на Московския университет посещава Испания, Германия, Чехия, Италия, където специализира и работи върху проблеми на западноевропейската литература. В Прага се запознава с В. Д. Стоянов.

<sup>3</sup> „Národní Listy“ — чешки ежедневник, основан през 1861 г. Орган на младочешката либерална партия.

<sup>4</sup> „Kritická Příloha“ — Приложение към отделни броеве на „Národní Listy“.

<sup>5</sup> „Hlas“ („Глас“) — чешки вестник, излизал от 1862 до 1865 г., присъединил се към „Народни листи“.

<sup>6</sup> Константин Геров (1829—1863) — брат на Н. Геров. Учи в Пловдив и в Московския университет.

чинат що могат. Пиши ми сега и ти какво сте вие тамо и що правите. Бог да благослови вашите цели и желания. Мене, като свърша овде учение-то си много ми са иска да дода в Прага, поне на два три месеца, за да са научам да говоря по чешки или па не зная, защо-то моя-та пазуварка ѝе сосем празна; пиши ми моля ти са с колку може да си живее в Прага по български, т. е. по-широмашки. Що ще правам и къде ще са махнам после свършване-то на науките си и аз сам си не зная, само знай, че аз ще са намирам овде до конец на юни мес. 1864 г., а послѣ. . . но до тогаз има многу време, та че ще можем да си пописваме помежду си. Г. Веселовский, кой ѝе мой добър познайник, ще ви предаде следн. книжки: Братски труд<sup>7</sup>, книж. I, II, III и IV и Новобългарска сбирка<sup>8</sup>, книж. екз. 4, из кои-то (т. е. из Сбирката) една кн. задържи себеси, друга нека ѝе обща, трета поклонѣ от моя страна на Чешский-т Музей, а четвърта-та дай на Ф. Йезбера<sup>9</sup>, кого-то поздравете от моя страна. Измъчвате ли Словенинѣ-т?<sup>10</sup> Какво е твое-то мнение, да му пратя ли още коеко си стихотворение или не?<sup>11</sup> Наистина Братски труд можеше да стане повремено издание овде, но що да му правиш кога нашият глас ѝе още „глас вопиющаго в пустыни“? Мисе, брате, късахме си от насущий-т си хлеб, за да издаваме Братски труд с надежда, че ще са отзват нам неколицина из наши-те богати търговци и с нихна-та помощ щеше да са уголемеше и ще бише с подобро съдържание, но. . . наша-та надежда остана си надежда, а мие престанахме да го продължаваме. Аз па като бех неколку си мес. домашен учител и видех в пазуварка-та си два-три гроша, реших са и издадох „Новобългарска сбирка“, коя-то вече ще ѝе в вашите ръце и не са съмнявам, че ще видам нещо ваше в КгитРѣилоа. Не мисли, че мени ще ми бъде тежко, ако найдеш някаков недостаток в нея-само знай, че в нея има околу 20 типографически дебѣли погрешки, Языкѣ-т може да ти са каже малку чуден (страннен), но аз сум из македонски-те българе. Други книги, брате, овде български нема; има две, три книжки, кои са издадени в Одеса, но мъчничко ѝе да са добият, защо-то нема никакви средства; като ги има у мене, то и ви съобщавам само названия-та.

1. Сочинение Ф. Булгарина, преведе от руский язык Павел Калянджи. Одеса, 1861 г., с. 291-и X (То ѝе роман от съчинения-та Булгарина<sup>12</sup>, ама какво му е название-то по руски не ми зная, защото да четеш романи Булгарина значи да си губиш време-то попусто; но не мога да река, че не ѝе полезна, макар и малку, за наша-та читающа братия в Българско).

2. Български буквар от П. Калянджи. Болград, 1861, с. 3016.

3. Мъдри наставления за децата, переведено от Т. Т. Хрулева. Одеса, 1861, с. 35 (детска книжка за детско четение).

4. Сирота Цветана. Приказка, побългарена от Й. Груев. Цариград, 1858, с. 21.8<sup>0</sup>.

5. Смешний календар за нова година, астрономисан и написан от П. Р. Славейкова. Цариград, 1861, с. 96, 16<sup>0</sup>.

6. Няколко речи о Асеню първому, великому царю българскому и сину му Асеню Второму от Г. С. Раковского у Белград, 1860, с. 128.4<sup>0</sup> (Книга твърде добра за българете). Ето какви

<sup>7</sup> „Братски труд“ — литературно списание, издавано в Москва от Р. Жинзифов, Л. Каравелов, В. Попович, Н. Бончев и други български студенти. Жинзифов пише програмната му статия, публикува в него свои стихотворения, разказа „Прошетба“, грижи се за разпространението му. От списанието излизат 4 книжки.

<sup>8</sup> „Новобългарска сбирка“ е книга на Жинзифов, излязла в Москва през 1863 г. Съдържа оригинални и преводни стихотворни творби.

<sup>9</sup> Франтишек Йезбера (1829—1901) — чешки филолог, доцент по славянски езици във Варшавския университет. Бори се за всеславянско единение и за утвърждаване на кириллицата. Редактор на сп. „Словенин“.

<sup>10</sup> „Словенин“ — списание, излизало през 1863—1864 г. в Прага на кирилица. В кн. 4, 1863 г. Жинзифов отпечатва стихотворението си „Вдовица“. В няколко последователни броя на списанието е обнародван библиографски преглед на българската литература. Независимо че той е анонимен, Жинзифов по всяка вероятност е знаел, че негов автор е В. Д. Стоянов.

<sup>11</sup> След обнародването на „Вдовица“ в сп. „Словенин“ Жинзифов публикува в кн. 2, 1864 г. превода си „Кукавица“, а в кн. 4, 1864 г. превода „Краковянка“.

<sup>12</sup> Фадей В. Булгарин (1789—1859) — руски реакционен писател, автор на очерци, дидактически романи, литературно-критически статии.

названия на книги (кои може ви ги знаете) ви съобщавам из кои как що сами виждате само за последния-та (6) може да ся упомене, чи не за българите добра; а край нея може да ся притури и първа-та (1), а други те са твърде дребнички неща. Нека ви притурам още следн. назв. ако и може вам да ѝе познато:

8. Показалец или Ръководство как да ся изискват и издирят най-стари чърти нашего биятия, языка, народопо (ко) ления, старого ни правления, славнаго ни пришествия и пр. от Г. С. Раковского. Одеса, 1859 г., с. X и 144 (книга твърде полезна за нас, че съдържа многу работи из народъ-т ни как-то обичаи, песни и пр.).

Вашата географ. карта<sup>13</sup> немахме шастие да я видиме, защото г. Веселовский беше я дал другому некому, кой-то ще дойдеше поскоро от него, но он-зи не знае ни ни я вручи още. Но не ся грижете за нея, защото Г. Веселовский ни каза, че ще намери човекъ-т, кому-то бе я връчил. Недей ся сърди на Веселовский, защото господство му ни ѝе твърде познат и ѝе твърде добро момче. Ако ми отпишете, то не надписувайте над писмото ви името ми, ами просто по следний адрес: „В Москву. Студенту Московскаго Импер. Университета Жинзифову (из болгар)“, а па вие напишете ми ваший адрес по чешски. Сички мои другари желаят ти добро здравие и благополучие в своите предприятия. Чакам поскоро ваш отговор. Други път повече.

Ваш на секога

Райко Жинзифов

2

1864, Листопад 4. Москва

Драги ми братя българе Василе Стоянов и друзи!

Като нахождам свободно време и случай бързам да ви ся обадим с две-ти слова. Писмото ми ще ви го предади многоуважаемий-т Йезбера, с когото я овде ся упознах. Твърде ми ѝе драго, че я имах шастие лично да ся упознаем с той наш брат чист и горещ славянин и като сум уверен, че г. Йезбера ще ви поприкаже заради мене, то я не са разпростирам, нека само ви кажам, че ми овдека сме до дваесет души българе, из кои поголямата част са в Университетът, други пак още ся готвят. Тая година из нас свършиха Всеучилище-то двама- Васил Караконовский<sup>14</sup> из Ловеч, лекар, кой-то през летото си отиде в България, другий сум я, кой-то следвах науки в Историко-филологическо отделение. Колко-то за мене, ще ви кажам, че аз оставам овде в Москва още една цела зима, а може би и повече, защото не нема къде да си денам, като недавно ме известиха из Цариград, че турско-то правителство шело да ме преследва, та и въобще турско правителство гонит и ловит българе-те, кои-то ся учат в Руско. С това лесно ѝе да разберете, че я ся нахождам в лошево положение, като не мога да се закачам за българска работа. Ако дохождат до Вас български вестници, то Ви без съмнение сте забележили какви глупави неща печатат те. Сички обществени работи в България вървят зле и наопако. Вие треба да сте ся научили до сега, че турско-то правителство клада в ръка-та си наши-те училища-единствено-то наше народно и независимо достойние! Треба ли да ви кажам, че от турско-то правителство ми не можеме да чекаме никакво добро? Казвам ви искрено и откровенно, че многу и премногу ми ѝе яд, като читам дълзи и предълзи български „панегирики“ заради наши-те угнетатели мърсни турци. Наши-те редактори не знаят още или не щат още да разберат, че „ни је вера уврдај у вмера“.<sup>15</sup> Та ще ви речам накъсо, че сега за сега тежко

<sup>13</sup> Става дума за издадената от В. Д. Стоянов географска карта на българите в Европейска Турция. Картата се пази в Географския институт на Чехословашката академия на науките. Ще бъде включена в двутомното издание на съчиненията на В. Д. Стоянов.

<sup>14</sup> Васил Караконовский (1840—1905) — роден в Ловеч. Гимназиално образование получава в Бялград. След завършване на висшето си образование работи в руското посолство в Цариград.

<sup>15</sup> „Ни је вера уврдај у вмера“.

и горко на нашия народ! Вече може би мислите, че прословутият български въпрос<sup>16</sup> ще са решени в наша полза. Не зная как вие мислите и как вие гледате на това нещо, но до колку йе мене познато ще ви река, че нашият въпрос ако го решат, то ще го решат не в наша полза, та затова аз желая да не бъде решен сега скоро. А за независима йерархия турско-то правителство в лице-то на Али паша<sup>17</sup> не йеднаж и не дваж йе казвало на наши-те представители в Цариград, че това йе празна мечна, „бабини деветини“ и че ми не треба даже да мислиме за нея, а камо ли да говориме. Енглеският посланик в Цариград Булвер йе доказал Али паше като дважди два четири, че да ся даде независима йерархия на българе-те значи ни по малко, ни повече да се даде царство ним и ето ви сега Али паша секий път, когато представители-те ни ходят при него-секий път ги срещат с следни-те думи: „Шу независима йерархия о л м а с“, т. е. т а я независима йерархия не я бива-бракънъс шу не независима йерархия, т. е. оставетеса оттая независима йерархия. Това нещо я ви го предавам за верно и истинно! Какво ще бъде, какво ще стане, бог знае! Я твърде и твърде желая да дода в Прага, но клета ми наръчница (уписница) дотолко ме йе очукала, шо-то не дай боже! А при това нещастие я не мога и дома да се вървам, ако ша да не лежам в Цариградските тъмници и в заточение. Знайте, братя, че турско-то правителство нас преследва систематически и ся йе решило с разни начини да не допусне ни едного из българе-те, кои-то се учат в Руско, особенно же тези из них, кои-то искат да станат народни учители! Ако бог да, щото таз зима добия некак си стотина рублици, то ще посетя златна-та ви Прага. Види щем! Ваша-та карта, драгий Василе, немахме щастие да я видиме, защо-то човекъ-т кому г. Веселовский (поздравете го от моя страна-он йе твърде добър юноша) беше я дал, за да я предаде нам и до сега оше не ся е явил до нас, ще ся рече, че карта-та пропадна. Разумая ся, че вие нема да са сърдите г-ну Веселовскому, защо-то он сосем не йе крив в това нещо.

Многу здравие и живот от си отदेशни българе до си там българе! Бог да ви йе на помощ и желая ви от се сърдце и душа се що ви сами себе желаете!

Ваш съотечественик

Райко Жинзифов

П. П. Ако би некой си из вас пожелае да ми напише за нещо, то ето мой адрес: В Москву. В Редакция газета Д е н ъ<sup>18</sup>. Его Високблагородию Ивану Сергеевичу Аксакову<sup>19</sup>. Для передачи Жинзифову. Повече нищо не треба.

Истий

Нека ви забележам, че известия-та, кои-то ви предавам погоре, не треба да ги печатате

Истий Ж.

3

Прочул ся е Найдeн граматик, Найдeне!

Чи знайе много да чете,  
да чете йоште да пише  
от владика-та по-много,  
от владика-та сливненска.

<sup>16</sup> Има се пред вид българският черковен въпрос.

<sup>17</sup> А л и п а ш а (1818—1871) — турски държавник, организатор на турската шпионска служба, назначаван няколко пъти за велик везир.

<sup>18</sup> „Д е н ъ“ — славянофилски вестник, излизал в Москва от 1861 до 1865 г. под редакцията на Ив. С. Аксаков. Жинзифов води отдела „Славянски известия“ във вестника и е един от най-дейните му сътрудници.

<sup>19</sup> Иван Сергеевич А к с а к о в (1823—1886) — руски публицист, писател, общественик, виден представител на славянофилството, редактор на в. „День“, „Москва“, „Москвич“.

От где зачу владика;  
на Найден хабер проводи:  
где да ђе Найден да доди,  
да доди да го задеча,  
задеча ђоште упоја.

Найден три сестри имаше;  
сестри Найдена не пуштат  
при владика-та да или.  
Прва му перчан режеше,  
втора му пита месеше,  
трета му плоска налива,  
майка му пари четеше,  
баща му конче стягаше.

Найден си конче възседна,  
майка му пари подаде  
и на Найдена думаше:  
Найдене, чадо любезно,  
Найдене, пиле безгрешно,  
кат до владика приближиш  
от далеч да ся поклониш,  
от близо му ръка цалуни.

Найден на път излезе,  
нигде никого не стигна,  
близо до Сливен приближи,  
до сливенските бележки,  
бележки ђоште седенки.  
Моми-ти платно белеха,  
булки-ти ризи перяха;  
Найден си конче разигра,  
на моми събра платна-та,  
на булки распърсна ризи-ти.  
Моми го люто кльняха,  
кльняха и говориха:  
Ако ђе ирген тос челяк  
от нас мома да земни,  
да види хубост на света;  
булки-ти люто кльняха,  
кльняха и говориха:  
Ако ђе женън тос челяк  
дано му умре булка-та,  
от нас ђедна да земни,  
да води булка сливненка.